

Raději se vrátíme ke klasickým pohádkám!

Najít tu správnou, ořechovou cestu

Divadelní spolek Svatopluk Benešov přivezl na 28. ročník rakovnické Popelky inscenaci Alenčiny rošády. Pár slov k představení a k divadlu pro děti nám řekl režisér inscenace, pan Josef Pšenička.

Máte nějaké zkušenosti s divadlem pro děti?

Já už jsem na Popelce podruhé. Poprvé to bylo někdy před pěti lety se souborem J. K. Tyl z Josefova Dolu s adaptací Ladovy pohádky Líný Honza. O to jsem radši, že se mi sem podařilo dostat náš soubor.

Jaký je původ textové předlohy?

Mám kamaráda, který je profesionální scénograf a dramaturg. V 68' odmítl podepsat antichartu, takže byl z veřejného profesionálního světa vyloučen. Nejdříve dělal divadlo činoherní, poté začal dělat loutkové divadlo, na kte-

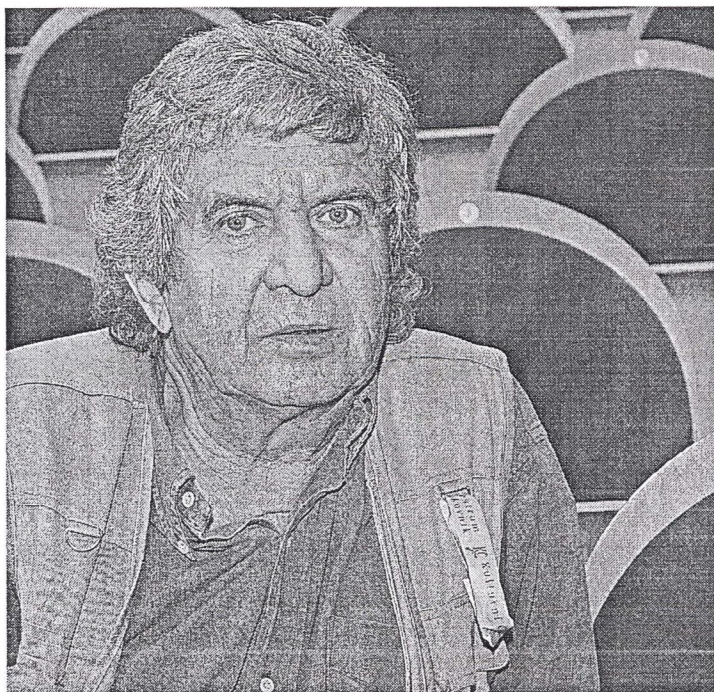
rém s ním spolupracovaly osobnosti jako Werich či Tříška. Jednou mě pozval na loutkové představení Alenka za zrcadlem. Vedl si takovou knihu, do které jsme mu museli napsat, co se nám na představení líbilo a nelíbilo. A já mu tam napsal, že mě to představení tak uchvátilo, že bych ho chtěl dělat na velké scéně s živými herci. On povídá, jestli jsem to myslel vážně. Povídám, Karle, naprosto. Základem byl tedy jeho vlastní text pro loutkoherce a dohodli jsme se, že to uděláme jako šachovnici a že se to Alence celé zdá. Měl jsem k tomu výborného muzikanta, pokoušeli jsme se o přesné rytmické pohyby herců, předěly... Představení je psané pro děti od šesti let, ale chtěl jsem, aby se i menší děti měly na co dívat, tomu jsme přizpůsobili scénografii. Dalším důvodem pro výběr textu byl fakt, že Lewis Carroll, ve světě uznávaná a obdivovaná osobnost, je u nás díky čtyřiceti letům totality téměř nezná-

mý. Takže jsme chtěli trochu splatit tento dluh vůči Carrollovi.

Kterým směrem by se podle Vás mělo divadlo pro děti ubírat?

Dnes je těžké hrát představení, které si dělá legraci z pohádky. Děti totiž ty klasické pohádky přestávají znát. Pak, když něco otočíme, ony nevědí, že se něco otočilo. Třeba se zasmějí, protože je tam nějaká vtipná sekvence, ale smysl jim uniká. Takže já říkám pryč s tím. Raději se vrátíme ke klasickým pohádkám, které se ztratily. Dnes je první den Popelky a já už mám tolik nápadů a podnětů, kam směřovat náš soubor. Musíme najít tu správnou, ořechovou cestu. Ne abychom si pro sebe udělali jen hezké představení a děti v hledišti se nijak nedotklo. Musíme je zabavit, musíme jim něco předat. Vždyť pokladnice českých pohádek je obrovská, jen tam sáhnout a vytáhnout tu správnou...

Petra Jirásková

Josef Pšenička

Maryša s polívkou a pro -náctileté

Přestože je dle názvu Popelka přehlídkou pro děti a mládež, inscenací pro mládež, zejména středoškolskou, na ní příliš mnoho nevidáme. Inscenace brněnské Polárky Maryša je proto nebývalým oživením přehlídkového programu – nebývalým i proto, že je zde učiněn riskantní pokus rozevřít až hyperklasickou předlohu středoškolskému divákovi a inscenovat ji s důrazem na témata, která mu připadají poutavá a vzrušující. A nebývalým i proto, že tento riskantní pokus v zásadě vyšel.

Režisér Martin Františák s dramaturgem Vladimírem Fekarem přitom jakoby nedělají nic jiného, než pozorně čtou text a akcentují v něm momenty nadčasové, které neodplynuly se společenským systémem, v němž rodiče rozhodovali o partnerech svých dětí. Tak vidí v příběhu o donucení Maryši k nechtěným vdavkám obecnější téma manipulace a nátlaku, vidí v něm (řečeno s Janem Grossmanem) „tragédii zdegenerované morálky“. V této tragédii chtějí všechny postavy obklopující Maryšu ji použít ke svým vlastním cílům a záměrům (i u Francka vzniká otázka, zda chozením za Maryšou spíše neexhibuje svou odvahu před celou obcí). Ale pozor – všichni, kteří spoluvytváří tento systém nátlaku, příkazů a zákazů, jsou zároveň jeho oběťmi (Lízalka se evidentně bránila dříve sňatku s Lízalem stejně jako Maryša dnes; Vávra si před svou smrtí zoufá nad tím, že se s Maryšou k sobě nemohou chovat hezky – tudíž nad tím, že nelidský systém plodí nelidské vztahy). A přesto, že příběh je evidentně stavěn okolo Maryši jako jednoznačně ústřední postavy, s níž především se má divák emočně identifikovat, mají i ostatní postavy svou pravdu – svůj důvod, proč přistupují na pokřivené hodnoty světa kolem sebe.

Tento výklad je v inscenaci i přímočaře, ale důsledně realizován. Výsledkem je Maryša až překvapivě odfolklorizovaná a syrová – působí až překvapivě prostě, situace nejsou příliš nuancované ani komplikované, o to více však jsou účinně vyhocené. Své místo zde má i brutalita a agrese, konflikty postav

nezřídka ústí do přímého fyzického střetu (Lízal neváhá nutit Maryšu k sňatku násilím, Francek v hospodě tasí nůž na Vávru, pro Vávru není fyzické trestání Maryši i Rozáry evidentně ničím neobvyčejným). Tuto razanci i fyzičnost podporuje v této inscenaci i neobvykle mladé, takřka jednogenerační obsazení – mimochodem velice vyrovnané, s dominantním Skovajsovým Lízalem

v čele. (V zájmu spravedlnosti však musím přiznat, že jsem Maryšu viděl už dříve v soustředěnější a přesnější podobě a Černého Vávra mi v Rakovníku přišel až příliš silově hraný, s nadbytečnou mírou potlačované agrese od počátku – nefungoval tak úplně jeho zlom do závěrečného pokusu o smíření).

Kdyby mi před pár lety někdo řekl, že Maryša se může stát titulem, který osloví tee-

nagery ne jako odtrpěná povinná četba, ale jako apelaativní inscenace, která se jich tématem bezprostředně dotýká, nevěřil bych mu. A vida – stalo se. Dějí se v Polárce věci – a bohdá ještě budou. Třeba už zítra – tedy dnes – v Rakovníku.

Jan Šotkovský

„Nebo to byl všechno jenom sen?“

Druhým soutěžním představením letošní rakovnické Popelky byla inscenace Divadelního souboru Svatoopluk z Benešova. Na motivy knihy „Za zrcadlem a co tam Alenka našla“ Lewis Carrolla (1832–1898) vznikla z pera Karla Červenky dramatizace pojmenovaná „Alenčiny rošády“, která byla souboru ušita přímo na míru.

Již z názvu benešovské inscenace vyplývá, že budeme mít co do činění se světem ša-

chových figur. Hlavní hrdinka Alenka vstupuje skrze sen do říše za zrcadlem, kde je vše obrácené a značně popletené, a na své cestě k vyřešení šachové partie se setkává s různými (nejen šachovými) figurami. Na závěr se po absolvování několika „zastavení“ stává z obyčejného pěšce královnou královen a probouzí se ze sna. Tolik snad ke stručnému shrnutí děje.

Již Carrollova předloha vybízí k tomu, abychom

s Alenkou vstoupili do světa fantazie a začali snít. Sám autor je tak jedním z inspirativních zdrojů literatury, kterou jsme dnes zvyklí nazývat „fantasy“, a předjímá tak jeden z obvyklých modelů této literatury – hrdina (většinou z reálného světa) vstupuje do světa fantazie, kde prochází „cestou“, aby splnil nějaký úkol (za připomenutí jistě stojí např. „Nekonečný příběh“, „Letopisy Narnie“ či v českých kruzích velmi zná-

má Trnkova „Zahrada“).

Zde se však již dostáváme k hlavnímu problému benešovské inscenace. Ten totiž vychází již ze samotné předlohy a její dramatizace. Jako čtenář knihy žánru „fantasy“ si ve své vlastní představivosti vytvářím imaginární svět a jeho postavy. U divadla však již sleduji konkrétní scénický (nebo přesněji řečeno vizuální) tvar, který mi předvádí představu inscenátorů. V takovém případě je potom nutné hledat na textu jiné kvality a vybudovat tzv. základní dramatickou situaci dramatu – tedy situaci, kterou hlavní hrdina musí řešit, či cíl, ke kterému přes určité překážky musí dojít. Tím je v tomto konkrétním případě vyřešení šachové partie. Ale narážíme na problém, že hlavní hrdinka se nijak o řešení nepokouší. Spíše prochází fantaskním světem a je pasivním pozorovatelem dění. Stává se objektem a nikoliv subjektem dramatu. Tudíž nemohu inscenaci číst skrze její příběh. Druhou možností, jak takové texty inscenovat, je abdikovat na kauzalitu (tedy posloupnost) a logiku příběhu a zaobírat se pouze

fantazií, bez ambice odvyprávět příběh. To však vyžaduje jít cestou iluzivního divadla, které bude jakýmsi „spektáklem“ a které mě, jako divák, bude neustále uchvacovat. U benešovské inscenace však, dle našeho názoru, nebylo jasně rozhodnuto, kterou z těchto dvou cest se má inscenace vydat – nebo spíše se tato inscenace vydává oběma cestami najednou – a tudíž jako divák nedostávám klíč, kterým mám inscenaci číst.

I přes tuto základní výhradu je však na závěr nutno uznat, že soubor v čele s režisérem Josefem Pšeničkou prokázal chvalyhodnou odvahu při výběru tohoto textu pro svou inscenaci. A taktéž je nutno zdůraznit, že jsme viděli výtvarně zajímavé představení herecky zdatného souboru (za všechny stojí za zmínku představitelky obou královen – tedy Slávka Rýdlová a Martina Konvalinková). Bohužel však toto představení, jak už bylo napsáno výše, není pevně rozhodnuto o svém inscenačním klíči a tím diváky nutí si klást mnohé otázky.

-mv-

Byl jednou jeden drak

První soutěžní představení letošní rakovnické Popelky přivezl Divadelní soubor Žďár ze Žďáru nad Sázavou. Pohádka Byl jednou jeden drak, kterou Alex Koenigsmark napsal inspirován „převrácenými“ pohádkami Josefa Lady, patří do skupiny těch divadelních textů, které obrazejí naruby všechno, co do „normální“ pohádky patří – příběh, motivy i základní archetypy. Princezna cvičí karate, drak nepáchne, ale voní po kolínské, hraje na kytaru a zpívá nývé písně, čert je chycen do pytle, král kraluje jen kvůli bramborovým plackám, pohádkový dědeček „pracuje“ jen za přísun buchet, loupežníci chodí po lese v námořnických oblečcích a nabízejí úplatkem svoje vkladní knížky, Hon-

za bojuje s drakem, aniž by opustil svoji pec a princezna si musí polibkem osvobodit prince, který je zaklet do draka... Autor všechno podřizuje tomu, aby se konal humor, překvapení, gag. To je smyslem textu – pobavit.

Jenže... víme my ještě – a vědí vůbec děti, jaká je (v té „normální“ pohádce) funkce pohádkového dědečka, vnímáme pohádkové archetypy tak jednoznačně a jednobarevně – v řádu dobra a zla (loupežník, čert, drak)? Čím se tedy budeme bavit? Jestliže ne tím obracením naruby (co proboha dnes není naruby?), tak snad jediné jistou hravostí, kterou by text měl být inscenován. Hravostí, která by se stala novým smyslem, tématem inscenace.

Bohužel, přestože soubor ze Žďáru nad Sázavou je velmi zřetelně vybaven zkušeným hereckým potenciálem, dobrou technikou mluvní i pohybovou, k této hravosti dnes nedošlo. Jakoby nebylo rozhodnuto, jestli jde o příběh – o to co hrajeme, nebo o způsob hraní – o to, jak si s předlohou hrajeme. Stejný rozpor bylo možno postihnout i v režijně scénografickém řešení – dobře vymyšlená funkční scénografie byla vlastně znehodnoce-

na nevyjasněným zacházením s ní – především při monotónních představách.

Celkové rozpory inscenace pak podepřely svými postřehy i obě dětské poroty.

Kateřina Fixová

Dnes je čtvrtek

5. listopadu

svátek má Miriam

10:00–11:00

Představení

Divadlo Polárka Brno

BITVA U LIPAN

Tylovo divadlo

13:00–14:30

Diskuzní fórum a reflexe
dětských skupin

BITVA U LIPAN

Foyer TD

14:30–15:00

Představení DS Bombičky

při ZUŠ V.A. Prostějov

TŘI SESTRY A JEDEN

PRSTEN

Jeviště TD

16:30–18:00

Rozborový seminář

a reflexe dětských skupin

TŘI SESTRY A JEDEN

PRSTEN

Foyer TD

19:00–19:45

Představení DS Heřman

OB Heřmanův Městec

NĚCO Z JANA

VYTVOŘÍME...MOŽNÁ

I POHÁDKU

Jeviště TD

21:00–22:00

Rozborový seminář

a reflexe dětských skupin

NĚCO Z JANA

VYTVOŘÍME...MOŽNÁ

I POHÁDKU

Foyer TD

Zítřka bude pátek

6. listopadu

a svátek bude mít Liběna

10:00–10:45

Představení

Divadelní soubor Tábor o.s.

MALÝ ALENÁŠ

Tylovo divadlo

12:30–14:00

Rozborový seminář

a reflexe dětských skupin

MALÝ ALENÁŠ

Foyer TD

14:00–15:10

Představení 1. neratovická

divadelní společnost

VO TOM ČERTŮ ROJENÍ

ANEB PŘIJĎTE POBEJT

ČILI STAREJ HAVLÍK

VYMAZUJE

Tylovo divadlo

16:30–18:00

Rozborový seminář a re-
flexe dětských skupin

VO TOM ČERTŮ ROJENÍ

ANEB...

Foyer TD

19:00–20:00

Představení Naivní divadlo

Liberec

PEČENÍ HOLUBI ANEB

PŘÍSLOVÍ

Tylovo divadlo

21:00–22:00

Diskuzní fórum a reflexe
dětských skupin

PEČENÍ HOLUBI ANEB

PŘÍSLOVÍ

Foyer TD

Nočník starého extralektuála

Tak už nám to začalo a začalo to pěkně od podlahy. Otrávený Vávra a zničený život Maryši zaujal mimo jiných i rakovnické gymnazisty natolik, že v průběhu představení ani nepipli. „To byla síla,“ říkal jeden ze studentů a slečna vedle něj tvrdila, že skoro brečela a že to měla Maryša těžký. A já si říkal, že takových představení pro školy by mělo být víc a najednou by bylo spousta lidí, které nebaví televize a večer u Superstar by říkali rodičům, že už dlouho nebyli v divadle a co s tím jako budeme dělat.

Kuchyně zpoza baru po půl roce opět zavoněla buřtgulášem a za barem se začali míhat ještě stále čerství barmani a barmanky. Přijeli první hosté a nastala první vítání, první rukou-dání, první líbání a první pokaecání. Do toho vpadl žďárský Drak a na děti i dospělě zaútočila nemilosrdně ladovsko-drzdovsko-koenigsmarkovská poetika.

Porota začala poprvé hodnotit, uskutečnila se první diskuze nad úvodními představeními a Pavel Purkrábek (scénograf a porotce) vysvětloval ještě před večerem, že si připadá jako na houpačce. S trochou odhadu se dá usoudit, že mluvil o představeních. V baru v KC se objevili první rodiče s dětmi, ale dá se předpokládat, že plný nápor divadelních nájezdníků zažije toto zařízení teprve s horečkou páteční a sobotní noci.

Začátek středního večera odstartovala rychlostí práškového čmeláka benešovská inscenace Alenčiny rošády. Děti říkaly, že dobrý, dospělí, že fajn, že krátký, odborný rozbor poroty si můžete přečíst na jiném místě.

Média varují před vichřicemi a sněhem, ale na příjezd všech prvních účastníků Popelky svítilo sluníčko. Přesto není od věci trochu povarovat: Až nastanou deště a vichřice, je lepší sedět v hledišti!!!

Jan Švácha

Snímek evokující Poslední večeri páně je skutečně pořízen při hodnocení poroty rakovnické Popelky. Zajímavé může být například sledovat, kdo sedí na místě Krista, kdo na místě Jidáše a kdo v pozici Máří z Magdaly.

OPEN HEADS

